

ISSN 2522-4751 (PRINT)
ISSN 2707-6172 (ONLINE)

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА»

БІЗНЕС-НАВІГАТОР

Науково-виробничий журнал

Випуск 3 (70) 2022

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Редакційна рада:

Білоусова С.В. – доктор економічних наук, професор;
Левківський К.М. – кандидат історичних наук, доцент;
Шапошников К.С. – доктор економічних наук, професор;
Білоусов О.М. – доктор економічних наук, професор.

Головний редактор:

Прохорчук Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, професор.

Редакційна колегія:

Бойко Євгенія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент;
Борецька Наталія Петрівна – доктор економічних наук, професор;
Лепьохіна Олена Ваславіївна – доктор економічних наук, доцент;
Руснак Алла Валентинівна – доктор економічних наук, доцент;
Полякова Євгенія Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент;
Потишняк Олена Миколаївна – доктор економічних наук, професор;
Ткаченко Сергій Анатолійович – доктор економічних наук, професор;
Фокіна-Мезенцева Катерина Володимирівна – доктор економічних наук, доцент;
Шарко Маргарита Василівна – доктор економічних наук, професор;
Шашкова Ніна Ігорівна – доктор економічних наук, доцент;
Стратан Александр Николаевич – доктор экономических наук, профессор (Республика Молдова).

У журналі опубліковано результати наукових досліджень з питань економіки та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), а також економіки природокористування та охорони навколишнього середовища. Рекомендовано для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, фахівців у галузі економіки, управління, права державних і місцевих органів самоврядування. Усі права захищені. Повний або частковий передрук і переклади дозволено лише за згодою автора або редакції. При передрукуванні посилатися на «Бізнес-навігатор». Редакція не обов'язково поділяє думку автора і не відповідає за фактичні помилки, яких він припустився.

Реферативні бази даних: Index Copernicus, Google Scholar

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України
в галузі економічних наук (Категорія «Б») на підставі
Наказу МОН України від 2 липня 2020 року № 886 (Додаток № 4)**

Галузь науки: економічні.

**Спеціальності: 051 – Економіка, 071 – Облік і оподаткування,
072 – Фінанси, банківська справа та страхування, 073 – Менеджмент,
075 – Маркетинг, 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.**

**Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет
відповідно до рішення Вченої ради Міжнародного університету бізнесу і права
(24 листопада 2022 року протокол №4)**

Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»
zareestrovano Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 15586-4058ПР від 03.09.2009 року)

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою
програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

© Редакційна колегія, 2022

© Автори статей, 2022

© ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права», 2022

ЗМІСТ

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Васильків Б.Л. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	7
Поворозник М.Ю. МІЖНАРОДНИЙ ПАТЕНТНО ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ОБМІН: МАСШТАБНІСТЬ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ.....	12
Пугачевська К.Й., Данилко М.М., Хроменко Д.В. УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА.....	17

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Білецький І.В. АНАЛІЗ РИНКУ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ СТЕЙКХОЛДЕРІВ.....	22
Почерніна Н.В., Васильченко О.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ТЕХНОЛОГІЧНИХ СЕКТОРАХ УКРАЇНИ.....	27
Щуров І.В. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІКИ	33

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Вакуленко В.Л., Мялковський В.А. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	38
Водяник Р.В. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВІДКРИТОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ.....	47
Гакова М.В. РОЛЬ МАРКЕТИНГУ ВІДНОСИН В СИСТЕМІ ІНТЕРАКТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	51
Задорожний О.В., Бондар В.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	56
Лагодієнко О.В. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ESG-СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	61
Стрюк О.В. ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ СТРАТЕГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	66
Тебенко В.М., Завадських Г.М., Лисак О.І. ІННОВАЦІЙНІ СКЛАДОВІ ВІДНОВЛЕННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ.....	70
Філяк М.С., Завадовська Ю.Ю. ОСНОВНІ ФАКТОРИ ЗБАЛАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИ ПЕРЕХОДІ ДО ПРОГРАМНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ.....	76
Хаврова К.С., Захаржевська А.А. СИСТЕМА ІНДИКАТОРІВ ОЦІНКИ КЛЮЧОВИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	82

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Луценко І.С., Михайленко А.В. СУЧАСНІ МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАЧАННЯ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	86
--	----

Tatar Maryna

IMPACT OF CLIMATE CHANGE AS A KEY GLOBAL CHALLENGE
ON SOCIAL AND ECONOMIC SYSTEMS INTERACTION.....

92

**ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА**

Бондаревська К.В.

ОЦІНКА БЕЗПЕКИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ЧИННИКА
ФОРМУВАННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....

100

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Євдокімова М.О., Міщенко В.С.

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАТІЖНОГО РИНКУ.....

107

Кудряшова В.В., Макаренко Ю.П.

АНАЛІЗ, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»).....

114

Найденко О.Є.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ В МИТНІЙ СПРАВІ.....

121

Смоляк В.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....

128

Степаненко С.В., Власенко Т.А.

СТАН ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ.....

132

Fedorovych Iryna

KEY PROBLEMS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT
OF DIGITALIZATION OF THE UKRAINIAN INSURANCE MARKET.....

139

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Краєвський В.М., Костенко О.М., Скорик М.О.

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ: КОНТРОЛЬНО-МЕТОДИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ
СУТНОСТІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІСТЬ ПРИЗНАЧЕННЯ.....

143

Нестеренко О.О., Кащена Н.Б.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО СЕРВІСУ
БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ.....

149

**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ
ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

Матвієнко-Біляєва Г.Л.

АВТОМАТИЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА
ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ.....

155

УДК 351.713.001.5(477)
DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.70-21>

Найденко О.Є.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Naidenko Oleksii
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Customs
Simon Kusnets Kharkiv National University of Economics

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ В МИТНІЙ СПРАВІ

Найденко О. Є. Нормативно-правове забезпечення проведенні експертиз в митній справі. В статті розглянуто особливості нормативно правового забезпечення проведення експертиз в митній справі. Наведено визначення поняття «митна експертиза». Узагальнено основні напрями проведення та види митних експертиз. Акцентована увага на проблемних місцях законодавчих та нормативно-правових актів щодо проведення митних експертиз та оформлення їх результатів: відсутність єдиного нормативно-правового акту щодо організації та проведення митних експертиз; згадування неіснуючих органів виконавчої влади у формах документів, якими оформлюються результати проведення митних експертиз; неповна регламентація повноважень експерта, який проводить митну експертизу. Проаналізовано основні види процесуальних дій, які здійснювались за наслідками проведення митних експертиз: коригування митної вартості, коригування коду УКТ ЗЕД, коригування країни походження товару. Запропоновано зміни до законодавства щодо організації проведення, оформлення та оскарження результатів митних експертиз.

Ключові слова: митна експертиза, Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень, експерт, взяття проб (зразків) товарів, експертний висновок.

Naidenko Oleksii. Regulatory support for the conduct of examinations in the customs. Customs expertise is an integral part of the state's customs policy aimed at ensuring the country's economic security. Customs examination is carried out during the customs clearance of goods and is a procedural action carried out by customs authorities in order to carry out customs control with the aim of establishing compliance with the legislation by persons conducting foreign trade operations. Customs expertise may involve various procedural actions aimed at verifying the correctness of the determination of the customs value, specifying the UCT code of the foreign currency, determining the country of origin, etc. Customs examination is carried out upon request, which must be issued in accordance with legislation. A representative of the customs authorities must conduct the customs examination, and in case he lacks the relevant knowledge and skills – an invited expert in the relevant field. The responsible body in Ukraine for conducting customs examinations is the Specialized Laboratory for Examination and Research, which is a structural division of the State Customs Service of Ukraine. The key directions of work of the Specialized Laboratory are the study of physico-chemical parameters, gemological examinations, forensic and engineering-technical studies, commodity examination of goods and evaluation of wheeled vehicles. The basis of customs examination is the taking of samples (inoculations) of goods for the purpose of expert research. Based on the results of the customs examination, a conclusion is drawn up, on the basis of which a decision can be made regarding the correction of indicators in the customs declaration or the non-admission of goods to the customs territory of Ukraine. The existing procedure for carrying out customs examinations and processing their results contains certain shortcomings that affect the relationship between customs officials and the person submitting the customs declaration. This requires amendments to the customs legislation in order to improve the procedures for carrying out customs examinations, registration and contesting their results.

Key words: customs examination, Specialized Laboratory for Examination and Research, expert, taking samples (samples) of goods, expert opinion.

Постановка проблеми. В процесі здійснення митного регулювання держава може застосовувати різноманітні інструменти задля забезпечення митної безпеки. Одним із інструментів митної політики держави є митна експертиза. Інспектори митної служби проводячи митне оформлення товарів, не завжди в

змізі самостійно прийняти рішення щодо відповідності товарів, що ввозяться або вивозяться. Тому в цьому випадку мають залучатися кваліфіковані експерти задля надання експертного висновку щодо товарів, які будуть проходити процедуру митного оформлення.

З урахуванням постійних змін в структурі контролюючих органів організація роботи митних органів не може набути постійних рис, що вимагає від них слідкувати за змінами законодавства та адаптуватися до таких змін задля організації митного оформлення товарів та забезпечення митної безпеки держави.

Проведення митних експертиз має сприяти в тому числі виявленню порушень митних правил.

За підсумками 2021 року [1] митницями проведено 868 документальних перевірок підприємств, що в 1,3 рази більше, ніж за аналогічний період 2020 року, в якому було проведено 651 документальних перевірок.

За результатами проведених документальних перевірок виявлені порушення митного законодавства та донараховано майже 342 млн. грн., що в 1,5 рази більше, ніж за аналогічний період 2020 року, в якому донарахування склали 235 млн. грн.

Значна увага приділялася перевіркам правильності класифікації імпортованих товарів. Так, за 2021 рік було виявлено:

- порушення вимог правил класифікації товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності на 65,8 млн. грн. (внаслідок проведення класифікаційної митної експертизи);

- недостовірне декларування митної вартості товарів на 32,4 млн. грн. (за результатами проведення оціночної митної експертизи).

Разом із тим звертаємо увагу, що в Системному звіті [2], ключовим недоліком у сфері контролю за правильністю визначення митної вартості є відсутність передбачуваності і прозорості кожної окремої дії митних органів. Це, в свою чергу, призводить до відсутності необхідної однорідності як у суті рішень митних органів, так і у позиції судової системи щодо питань, які є предметом оскарження рішень про коригування митної вартості.

Аналіз останніх публікацій. Питання експертиз в митній справі розглядали в своїх наукових працях Бавико О. [3], Ємченко І. [4], Єфименко Л. [5], Пунда О. [6].

На думку Бавико О. [3, с. 7], «експертиза в митній справі представляє одну з форм або проявів державного контролю зовнішньоекономічної діяльності».

Ємченко І. [4, с. 135] наголошує, що при здійсненні державної митної справи вирішується цілий комплекс загальних задач держави, що вимагає проведення різних видів експертиз, важливою з яких є митна експертиза.

Єфименко Л. [5, с. 122] вважає, що проведення експертиз в митній справі є механізмом отримання необхідної інформації та доказів у справах про митні правопорушення при здійсненні митного контролю.

Пунда О. [6, с. 107] наголошує, що «митним експертизам відведено у всіх цих процесах винятково важливе значення, а отже, правові норми в цій сфері повинні бути спрямовані на те, щоб коригувати організаційно-правові та оперативні заходи відповідно до вимог сьогодення».

Разом із тим вважаємо, що в українському законодавстві недостатньо повно регламентована процедура проведення митних експертиз та оформлення їх результатів.

Формулювання цілей статті. Метою статті – аналіз нормативного забезпечення проведення митних експертиз та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення процесу їх здійснення та оформлення результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стаття 508 Митного кодексу України [7] передбачає, що експертиза є однією із процесуальних дій, що можуть здійснювати митні органи. Експертиза призначається задля використання спеціальних знань з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо, якими не володіють представники митних органів.

Проте глава 50 Митного кодексу України, яка присвячена митним експертизам, не містить поняття «митна експертиза». Вважаємо, що митною експертизою слід вважати процесуальні дії, що здійснюються митними органами або кваліфікованими фахівцями (експертами) задля отримання інформації при здійсненні процедури митного оформлення товарів.

Основними напрямками експертизи товарів митній справі є [7]:

- класифікація товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- перевірка задекларованої митної вартості товарів;
- встановлення країни походження товарів;
- встановлення належності товарів до наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, сильнодіючих чи отруйних речовин;
- встановлення належності товарів до предметів, що мають художню, історичну чи археологічну цінність;
- встановлення належності товарів до таких, що виготовлені з використанням об'єктів права інтелектуальної власності.

Виходячи з напрямів митної експертизи слід виділити такі види митних експертиз (табл. 1).

Взагалі видова класифікація митної експертизи охоплює найважливіші напрямки дослідження матеріалів та речовин [8]:

- хімічна експертиза вирішує питання якісного та кількісного хімічного складу речовин, товарів, субстанцій та їх фізико-хімічних властивостей;

- класифікаційні експертизи спрямовані на визначення технічних параметрів та властивостей згідно з УКТЗЕД;

- матеріалознавчі експертизи здійснюються з метою уточнення митного найменування товарів за УКТЗЕД та дають змогу визначити матеріали, з яких виготовлені різні товари;

- товарознавчі експертизи здійснюються з метою визначення вартості товарів шляхом аналізу якісних та кількісних характеристик;

- гемологічні експертизи спрямовані на визначення виду та класу дорогоцінних, напівдорогоцінних декоративних каменів, визначення їх природи, ваги, геометричних характеристик, якості та інших показників;

- технічну експертизу документів здійснюють з метою визначення тотожності документів, печаток, штампів, банків, акцизних марок, голографічних етикеток;

- експертиза на віднесення до контрольних списків. Цей вид досліджень необхідний для визначення наркотичних та психотропних речовин, сильнодіючих препаратів та прекурсорів;

- інші види експертиз, необхідні для митного оформлення продукції, серед них експертиза об'єктів невідомої природи, експертиза культурної, історичної та художньої цінності тощо.

До 1 червня 2012 року діяла редакція Митного кодексу України, в якій статтею 17 регламентувалася діяльність спеціалізованих митних установ та організацій, до яких нормама статті 18 була віднесена Цен-

Види митних експертиз

Вид експертизи	Характеристика
Ідентифікаційна	дослідження щодо встановлення відповідності (тотожності) характеристик конкретного товару даним, зазначеним на маркуванні і/або в супровідних документах або інших засобах інформації, зразку-еталону (його технічному опису), вимогам нормативних документів, приналежності товару до однорідної групи товарів або до контрольованого переліку товарів тощо.
Класифікаційна	дослідження щодо визначення коду товарів, що переміщуються через митний кордон України, згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності
Технологічна	дослідження щодо встановлення відповідності процесу виготовлення продукції технологічному режиму виробництва; дослідження щодо визначення можливості розміщення товару під митний режим переробки на (поза) митній території України під митним контролем
Товарознавча	дослідження основних характеристик (споживних властивостей) товару за органолептичними та фізико-хімічними показниками і процесів, під час яких вони формуються і зберігаються
Мистецтвознавча	дослідження щодо визначення історичної, художньо-культурної, наукової значущості витворів мистецтва і предметів антикваріату
Оціночна	дослідження щодо визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України, згідно з методами, встановленими Митним кодексом України

Джерело: складено за [4; 8]

тральна митна лабораторія. Діяльність такої лабораторії регламентувалася наказом Державної митної служби України від 29.03.2004 року № 220 [9]. До речі, станом на 1 листопада 2022 року такий наказ не втратив чинність.

В 2013 році наказом Міністерства доходів і зборів було визначено Положення про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень (наказ від 29.05.2013 року № 133 [10]), але при цьому не скасовано норми наказу Державної митної служби України № 220.

Діяльність Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень (СЛЕД) Державної митної служби України і сьогодні регламентується наказом № 133. А от порядок її взаємодії з іншими органами визначено наказом Міністерства фінансів України від 02.12.2016 року № 1058 [11]. При цьому в редакції наказу дотепер згадується такий контролюючий орган як Державна фіскальна служба України.

Дослідження (аналізи, експертизи) проводяться експертами спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи його

відокремленого підрозділу або інших експертних установ (організацій), призначених митним органом [7]. Тобто митне законодавство передбачає участь експертів з інших експертних установ задля надання кваліфікованого експертного висновку.

При цьому експерт при проведенні експертизи має права, згідно статті 502 Митного кодексу України. Але при цьому законодавство не містить жодного згадування про та обов'язки експерта та відповідальність за його дії або бездіяльність.

Експертиза проводиться за запитом, форма якого затверджена наказом Міністерства фінансів України № 1058 [11]. Знову ж таки звертаємо увагу на невідповідність норм документу умовам сьогодення в митній справі, оскільки в формі запиту присутня назва органу Державної фіскальної служби України, який на сьогодні вже не існує.

В запиті мають відобразитися підстава та мета направлення запиту, визначаються завдання для дослідження (аналізу, експертизи), а саме які характеристики товару (склад, фізичні, фізико-хімічні властивості тощо) необхідно перевірити або встановити.

До запиту додаються (рис. 1):

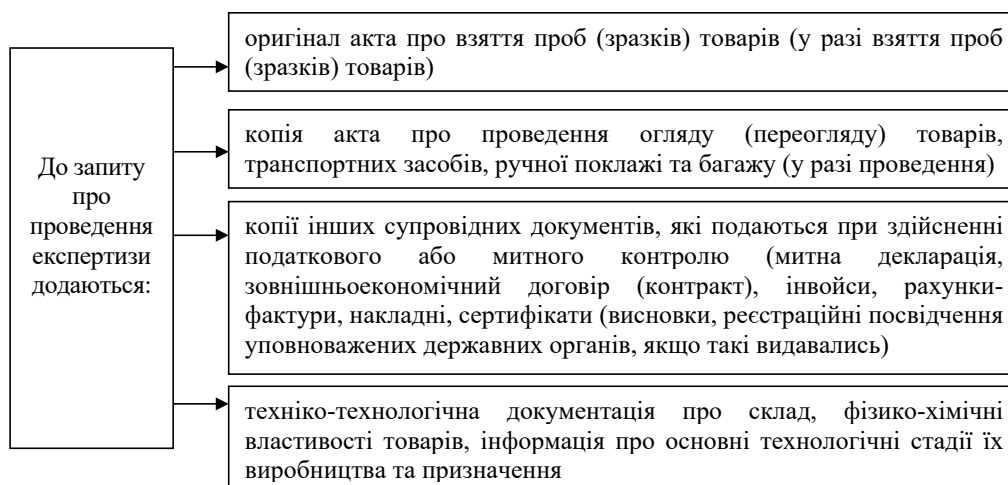

Рис. 1. Перелік документів, що додаються до запиту про проведення експертизи

Джерело: складено за [11]

Рис. 2. Схема проведення митної експертизи

Джерело: складено за [11]

Форма акта про взяття проб (зразків) товарів та форма висновку також містять назву не існуючого сьогодні органу Державної фіскальної служби України.

Узагальнена схема проведення митної експертизи наведена на рис. 2.

Про взяття проб і зразків складається протокол, форма якого затверджена наказом Міністерства фінансів України № 652 від 31.05.2012 року [12].

В протоколі про взяття проб і зразків вказують інформацію про: інспектора митного органу, який склав протокол; експерта та понятих; особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил; реквізити постанови про взяття проб і зразків; використані технічні засоби при отриманні проб і зразків; перелік проб і зразків, які було отримано.

Також цим наказом затверджено форми постанови про призначення експертизи, постанови про взяття проб і зразків, в яких відображають такі дані (табл. 2).

Окрім проблем нормативно-правового характеру, існують труднощі, пов'язані із процедурою проведення митної експертизи.

В Звіті [13] узагальнено труднощі, які виникають у експортерів та імпортерів при взятті проб і зразків товарів (табл. 3).

В 2021 році, результати опитування [14] свідчать про погіршення процедури проведення митних експертиз (табл. 4).

Результати проведення митних експертиз свідчать про зменшення підстав для здійснення коригування митної вартості, коду УКТ ЗЕД та країни походження товару (табл. 5).

Як бачимо, основні заходи з коригування за підсумками митних експертиз стосувалися митної вартості. Це викликано особливостями застосування заходів тарифного регулювання, а також правилами трансфертного ціноутворення, які передбачають визначення відповід-

ності ціни товарів принципу «витягнутої руки». Невраховання особами, що здійснюють операції ЗЕД правил трансфертного ціноутворення, в тому числі призводять до зміни митної вартості товарів.

Загальна сума митної вартості, яка підлягала коригуванню за підсумками проведення митних експертиз в 2020 році склала 98,1 млрд. грн., що на 27,6 млрд. грн. менше за аналогічний показник 2019 року. Така ситуація пояснюється зниження товарообігу в ЗЕД в зв'язку із пандемією.

Таким чином, митна експертиза це один із методів митного контролю, завдяки якому держава здійснює процеси регулювання ЗЕД.

Дослідження показало наявність багатьох неузгодженостей, які супроводжують нормативно-правове забезпечення здійснення митної експертизи, одним із яких є різне трактування митними органами норм законодавства (дані таблиць 4 та 5), що свідчить про неефективну систему та організацію проведення митних експертиз.

Висновки. Узагальнимо основні недоліки нормативно-правового супроводження проведення експертиз в митній справі:

1. Регламентація дій Спеціалізованої лабораторії наказом Міністерство доходів і зборів України від 29.05.2013 року № 133. Протягом майже 10 років так і не було видано спеціального нормативного документу, яким би регламентувалися процесуальні дії такої лабораторії, оскільки Міністерство доходів і зборів припинило своє існування ще в 2014 році.

2. Наказ Державної митної служби України від 29.03.2004 року № 220 не враховує зміни у структурі митних органів України.

3. Наказ Міністерства фінансів України від 02.12.2016 року № 1058 містить послання на орган Державної фіскальної служби, який припинив існування в 2019 році. Причому згадування органу ДФС відбувається

Таблиця 2

Інформація, яка міститься в документах при проведенні митної експертизи

Постанова про призначення митної експертизи	Постанова про взяття проб і зразків
вид митної експертизи, яку збираються провести; інформація про експерта, який буде проводити митну експертизу; перелік матеріалів, які передаються експерту для проведення митної експертизи; перелік запитань, які мають бути поставлені перед експертом.	вид митної експертизи, яку збираються провести; одержані проби і зразки для проведення митної експертизи; дані осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил; інформація про експерта, якого буде залучено до проведення відбору проб (зразків)

Джерело: складено за [12]

Таблиця 3

Труднощі при взятті проб і зразків товарів в 2020 році

Експортери	Імпорттери
Різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників – 25 %	Значна тривалість процедури взяття проб та зразків товарів – 39,4 %
Значна тривалість процедури взяття проб та зразків товарів – 25 %	Необґрунтоване проведення процедури взяття проб та зразків товарів – 32,3 %
Необґрунтоване проведення процедури взяття проб та зразків товарів – 18,2 %	Різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників – 29,3 %
Проведення лабораторних досліджень проб та зразків без відповідної методики або обладнання – 11,4 %	Проведення лабораторних досліджень проб та зразків без відповідної методики або обладнання – 21,2 %
Корупція – 6,8 %	Корупція – 16,2 %
Складність процедури взяття проб та зразків товарів – 4,5 %	Прийняття висновків лабораторних досліджень, за якими неможливо прийняти рішення щодо коду – 13,1 %
Прийняття висновків лабораторних досліджень, за якими неможливо прийняти рішення щодо коду – 2,3 %	Складність процедури взяття проб та зразків товарів – 12,1 %

Джерело: складено за [13]

Таблиця 4

Труднощі при взятті проб і зразків товарів в 2021 році

Експортери	Імпорттери
Різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників – 19,0 %	Значна тривалість процедури взяття проб та зразків товарів – 56,7 %
Значна тривалість процедури взяття проб та зразків товарів – 71,4 %	Необґрунтоване проведення процедури взяття проб та зразків товарів – 51,7 %
Необґрунтоване проведення процедури взяття проб та зразків товарів – 42,9 %	Різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників – 41,7 %
Проведення лабораторних досліджень проб та зразків без відповідної методики або обладнання – 23,8 %	Проведення лабораторних досліджень проб та зразків без відповідної методики або обладнання – 28,3 %
Корупція – 19,0 %	Корупція – 13,3 %
Складність процедури взяття проб та зразків товарів – 61,9 %	Прийняття висновків лабораторних досліджень, за якими неможливо прийняти рішення щодо коду – 10,0 %
Прийняття висновків лабораторних досліджень, за якими неможливо прийняти рішення щодо коду – 14,3 %	Складність процедури взяття проб та зразків товарів – 38,3 %
Порушення пломб, що веде до проблем з контрагентом – 4,8 %	Порушення пломб, що веде до проблем з контрагентом – 15,0 %

Джерело: складено за [14]

Таблиця 5

Інформація щодо прийнятих рішень за підсумками митних експертиз

Роки	Кількість поданих митних декларацій, тис. шт.	Рішення про коригування, тис.			
		всього	митної вартості	коду УКТ ЗЕД	країни походження товару
2019	9174,4	46,3	40,4	3,1	2,8
2020	9186,0	24,9	19,9	2,4	2,6

Джерело: складено за [15]

в тому числі і у формі висновку, який має складатися за результатами проведення митної експертизи.

4. Відсутність в Митному кодексі обов'язків експерту при здійсненні експертизи в митній справі. Стаття 502 регламентує тільки права такої особи.

5. Відсутність в нормативно-правових актах права платників податків оскаржити відсутність норм щодо оскарження особами, які ввозять товари на митну територію України, результатів митної експертизи, що порушує їх права.

Для вирішення виявлених проблем пропонується:

– розробити положення про права, обов'язки, повноваження та відповідальність Спеціалізованої лабораторії з проведення експертних досліджень в редакції Міністерства фінансів України;

– внести зміни до наказів Міністерства фінансів України задля заміни назви органів Державної фіскальної служби України на митні органи;

– змінити форму документів, пов'язаних з проведенням та оформленням результатів митних експертиз, оскільки вони містять застарілі дані;

– передбачити в нормативно-правових актах стосовно митних експертиз обов'язки експерта. При цьому слід передбачити можливість залучення експертів не тільки митними органами, але й особами, які здійснюють операції ЗЕД;

– регламентувати можливість осіб, які здійснюють ЗЕД, права оскарження результатів митної експертизи в адміністративному та / або судовому порядку;

– удосконалити підходи щодо організації та проведення митних експертиз завдяки застосуванню однакових правил та норм різними митними органами.

Реалізація запропонованих заходів має покращити організацію проведення митних експертиз та зменшити кількість проблемних питань, які будуть виникати під час їх проведення та оформлення результатів.

Список використаних джерел:

1. Підсумки митного аудиту за 2021 рік. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-audit-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpecheno-pererakhuvannia-do-derzhavnogo-biudzhetu-mitnikh-platezhiv-u-rozmiri-maizhe-30-mln-grn-751>

2. Системний Звіт. Актуальні проблеми бізнесу у митній сфері у 2018 році. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/systemic_report_ii_2018/ii_2018_sytem_ua.pdf

3. Бавико О. Є. Експертиза товарів як складовий елемент митного супроводу зовнішньоекономічних операцій: завдання та алгоритм здійснення. *Вісн. Дон. нац. ун-ту економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер. Економ. науки : наук. журн.* 2018. № 1 (68). С. 5–13.

4. Смченко І. В. Роль експертних досліджень у митній практиці України. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія товарознавча.* 2016. Вип. 16. С. 134–137.

5. Єфіменко Л. Л. Аналіз правового забезпечення та організації взяття проб (зразків) товарів під час здійснення митного контролю. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць.* 2018. № 3 (39). С. 122–125.

6. Пунда О. О., Арянцева Д. А. Розвиток системи митних експертиз в Україні в контексті дотримання вимог Європейського Союзу. *Університетські наукові записки.* 2019. № 4. С. 106–117.

7. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

8. Брачук А. О. Митні експертизи: поняття, характеристика та види. *Митна справа.* 2015. № 3 (99). С. 62–67.

9. Про затвердження Положення про Центральне митне управління лабораторних досліджень та експертної роботи : наказ Державної митної служби України від 29.03.2004 року № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0220342-04#Text>

10. Про затвердження Положення про Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення Міндоходів та Положення про Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень Міндоходів : наказ Міністерства доходів і зборів від 29.05.2013 р. № 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0133810-13#Text>

11. Про затвердження Порядку взаємодії структурних підрозділів та територіальних органів Державної фіскальної служби України із Спеціалізованою лабораторією з питань експертизи та досліджень ДФС під час проведення досліджень (аналізів, експертиз), Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (експертизи), форм акта про взяття проб (зразків) товарів та висновку : наказ Міністерства фінансів України від 02.12.2016 р. № 1058. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1693-16#Text>

12. Про затвердження форм процесуальних документів у справах про порушення митних правил : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 652. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1015-12#Text>

13. Спрощення процедур торгівлі в Україні-2020: митні процедури, єдине вікно та електронний документообіг. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2020/customs_initiative/V_Survey/2020_FTC_Presentation2_final.pdf

14. Спрощення процедур торгівлі в Україні-2021: митні процедури, оскарження, цифрові продукти. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2021/TFD/TradeSurvey/Presentation_2021_IER_FTC_.pdf

15. Про результати аудиту ефективності планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції : Звіт Рахункової палати України від 14.09.2021 року № 20-2. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/20-2_2021/Zvit_20-2_2021.pdf

References:

1. Pidsumky mytnoho audytu za 2021 rik (2021) [Results of the customs audit for 2021]. Available at: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-2021-rik-pidrozdilami-mitnogo-audit-mitnits-provedeno-868-dokumentalnikh-perevirok-ta-zabezpecheno-pererakhuvannia-do-derzhavnogo-biudzhetu-mitnikh-platezhiv-u-rozmiri-maizhe-30-mln-grn-751>

2. Systemnyy Zvit. Aktual'ni problemy biznesu u mytniy sferi u 2018 rotsi (2018) [System Report. Actual problems of business in the customs sphere in 2018]. Available at: https://boi.org.ua/media/uploads/systemic_report_ii_2018/ii_2018_sytem_ua.pdf

3. Bavyko O. E. (2018) Ekspertyza tovariv yak skladovyy element mytnoho suprovodu zovnishn'oekonomichnykh operatsiy: zavdannya ta alhorytm zdiysnennya [Examination of goods as a constituent element of customs support of foreign economic

operations: task and implementation algorithm]. *Visn. Don. national University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovskiy. Ser. Economy sciences: sciences journal*, no. 1 (68), pp. 5–13.

4. Yemchenko I. V. (2016) Rol' ekspertnykh doslidzhen' u mytniy praktystsi Ukrainy [The role of expert research in the customs practice of Ukraine]. *Bulletin of the Lviv Commercial Academy. Commodity science series*, issue 16, pp. 134–137.

5. Yefimenko L. L. (2018) Analiz pravovoho zabezpechennya ta orhanizatsiyi vzyattya prob (zrazkiv) tovariv pid chas zdiysnennya mytnoho kontrolyu [Analysis of legal support and organization of taking samples (samples) of goods during customs control]. *Bulletin of NTUU "KPI". Politology. Sociology. Law: a collection of scientific papers*, no. 3 (39), pp. 122–125.

6. Punda O. O., Arzyantseva D. A. (2019) Rozvytok systemy mytynykh ekspertyz v Ukraini v konteksti dotrymannya vymoh Yevropeys'koho Soyuzu [Development of the system of customs expertise in Ukraine in the context of compliance with the requirements of the European Union]. *University scientific notes*, no. 4, pp. 106–117.

7. Mytnyy kodeks Ukrainy [Customs Code of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

8. Brachuk A. O. (2015) Mytni ekspertyzy: ponyattya, kharakterystyka ta vydy [Customs examinations: concepts, characteristics and types]. *Customs business*, no. 3 (99), pp. 62–67.

9. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Tsentral'ne mytne upravlinnya laboratornykh doslidzhen' ta ekspertnoyi roboty [On the approval of the Regulation on the Central Customs Department of Laboratory Research and Expert Work]: Nakaz Derzhavnoyi mytnoyi sluzhby Ukrainy vid 29.03.2004 roku № 220. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0220342-04#Text>

10. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Departament spetsializovanoyi pidhotovky ta kinolohichnoho zabezpechennya Mindokhodiv ta Polozhennya pro Spetsializovanu laboratoriyu z pytan' ekspertyzy ta doslidzhen' Mindokhodiv [On the approval of the Regulation on the Department of Specialized Training and Canine Support of the Ministry of Revenue and the Regulation on the Specialized Laboratory for Expertise and Research of the Ministry of Revenue]: Nakaz Ministerstva dokhodiv i zboriv vid 29.05.2013 r. № 133. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0133810-13#Text>

11. Pro zatverdzhennya Poryadku vzyayemodiyi strukturnykh pidrozdiliv ta terytorial'nykh orhaniv Derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrainy iz Spetsializovanoyu laboratoriyeyu z pytan' ekspertyzy ta doslidzhen' DFS pid chas provedennya doslidzhen' (analiziv, ekspertyz), Normatyviv vzyattya prob (zrazkiv) tovariv dlya provedennya doslidzhen' (ekspertyzy), form akta pro vzyattya prob (zrazkiv) tovariv ta vysnovku [On the approval of the Procedure for the interaction of structural subdivisions and territorial bodies of the State Fiscal Service of Ukraine with the Specialized Laboratory for Expertise and Research of the Federal Tax Service during the conduct of research (analyses, expertise), Normatives for taking samples (samples) of goods for research (expertise), forms of the act of taking samples (samples) of goods and conclusion]: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 02.12.2016 r. № 1058. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1693-16#Text>

12. Pro zatverdzhennya form protsesual'nykh dokumentiv u spravakh pro porushennya mytynykh pravyl [On the approval of forms of procedural documents in cases of violation of customs rules]: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31.05.2012 r. № 652. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1015-12#Text>

13. Sproshchennya protsedur torhivli v Ukraini-2020: mytni protsedury, yedne vikno ta elektronnyy dokumentoobih [Simplification of trade procedures in Ukraine-2020: customs procedures, single window and electronic document flow]. Available at: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2020/customs_initiative/V_Survey/2020_FTC_Presentation2_final.pdf

14. Sproshchennya protsedur torhivli v Ukraini-2021: mytni protsedury, oskarzhennya, tsyfrovi produkty [Simplification of trade procedures in Ukraine-2021: customs procedures, appeals, digital products]. Available at: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2021/TFD/TradeSurvey/Presentation_2021_IER_FTC_.pdf

15. Pro rezul'taty audytu efektyvnosti planuvannya ta rezul'tatyvnosti kontrolyu za povnotoyu narakhuvannya i svoyechasnistyu nadkhodzhennya podatkov na mizhnarodnu torhivlyu ta zovnishni operatsiyi [On the results of the audit of the efficiency of planning and the effectiveness of control over the completeness of accrual and timeliness of receipt of taxes on international trade and foreign operations]: Zvit Rakhunkovoyi palaty Ukrainy vid 14.09.2021 roku № 20-2. Available at: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/20-2_2021/Zvit_20-2_2021.pdf